1 CRONOLOGIA DE 92 ANYS DE TREBALLS FORÇATS

1790, la Junta Suprema de l'Estat aprova el projecte de rehabilitació del Port presentat pel capità Juan Ruiz de Apodaca. S'inicien les obres sota la seva direcció.

1792, una Reial Ordre dictamina l'enviament de 60 presidiaris des de Cartagena a Tarragona per donar suport als treballs de pedrera. S'allotgen a dues quadres del Castell del Patriarca.

1794, el destacament suís que vigila els presos marxa de la ciutat i queden sota la tutela de tretze homes. No surten a treballar fins a nou ordre.

1796, es rehabilita l'antic convent dels trinitaris i els presos hi son traslladats. L'ajuntament sol·licita presos a la Sala del Crim de Barcelona.

1797, Apodaca sol·licita el retorn dels 36 presidiaris que queden i vingueren de Cartagena, però la petició no s'aprova.

1799, Juan Smith, com a nou director, continua i amplia el projecte d'Apodaca i projecta una reestructuració a la zona de Marina. Es concedeix l'enviament de 200 penats des de Maó.

1802, visita de Carles IV a Tarragona. Afavoreix el desenvolupament urbanístic i portuari.

1808, es construeix el penal de la Pedrera. Les obres del port tenen ocupats a més de 500 presos.

1809-1814, la Guerra del Francès atura les obres. Es redueix el nombre de presos i se'ls ocupa en treballs de fortificació. El penal del Miracle es converteix en un polvorí.

1815, Vicente Teixero reprèn els treballs i fa construir un pontó de neteja i dos gànguils. El nombre de confinats augmenta.

1818-1819, les obres es mantenen amb 300 presos i 90 contractats.

1827, la Junta d'Obres del Port impulsa la construcció de la carretera Amàlia per unir Reus i el Port de Tarragona amb l'esforç dels penats.

1829, els reis del Regne de les Dues Sicílies visiten Tarragona de camí a Madrid per casar la seva filla amb Ferran VII. Les obres tenen ocupats 520 presoners i 110 contractats.

1836, Teixero es posa malalt i Manuel Cayetano Verdugo el substitueix en funcions. La Diputació Provincial es fa càrrec de les obres del port.

1837, Manuel del Pino es nomenat director. Es suprimeixen les juntes protectores de camins i ports.

1839, la introducció de diverses màquines substitueix les feixugues tasques manuals com l'arrencar pedra de l'escullera.

1840, Baltasar Hernández es nomenat director. No ocupa el càrrec, se'l destina a altres tasques i la Diputació Provincial crea una comissió regent provisional.

1841, José Maria Motke es nomenat director, però ocupa el lloc Ciriaco Muller. Quatre anys després es cessat del càrrec degut als càstigs i maltractes afligits als penats.

1845, Victor Martí es el nou director. Es basteix la infermeria del presidi destinada a accidents menors.

1849, la rehabilitació del port passa a competència estatal i el govern polític provincial només s'encarrega de la recaptació dels arbitris.

1854, enderrocament de la muralla de Sant Joan per un nombrós grup de jornalers tarragonins ajudats dels presoners dels penals del Miracle i la Pedrera.

1856-1857, reconstrucció del ferrocarril de servei i canvi del tir dels vagons de transport de materials.

1858-1859, els dos penals sobrepassen els límits d'ocupació, més de 800 presoners hi són closos. S'habiliten algunes dependències del Convent de Sant Francesc per allotjar-los. 1870, Amado de Lázaro, el nou director, sol·licita al Govern 200 presidiaris útils, doncs la major part no poden sortir a treballar per qüestions de condemna. Es crea una zona de tallers al pati del penal de la Pedrera. S'executa un projecte de desviació de les vies de servei.

1871, Amadeu I visita la ciutat i es llança al mar la primera pedra del contramoll. Es comencen a publicar les memòries anuals de les obres, amb llistes de presos i treballs executats.

1872, s'aturen les obres del dic oest i s'inicien les del transversal. La Junta d'Obres del Port acorda amb el Govern la substitució dels presos que no poden treballar (segons condemna) per altres que si.

1873, Antonio Herrera Bonillo es el nou director. Es treballa de febrer a juny en obres de conservació.

1874, els penats s'ocupen en obra nova, conservació i dragatge fins que la riuada de Santa Tecla paralitza les obres i malmet l'escullera del dic oest i el penal del Miracle.

1875, les obres reben 300 presos útils. Es suprimeixen els tallers del pati del penal de la Pedrera per ubicar-los a un pavelló adjacent.

1876, es destina una mitjana de 500 presos a obra nova i una cinquantena a tasques de conservació i dragatge. Es construeix una capella al penal de la Pedrera.

1877, l'explosió d'una barrinada mata a un nen, setanta-sis veïns es manifesten i demanen la fi de l'explotació de la pedrera del port.

1882, últimes dades sobre els treballs forçats al port, un total de 454 confinats hi són involucrats. Saturnino Bellido es nomenat director.

1883, es construeix una habitació per als oficials de l'escorta i una altra per a la tropa dins el recinte de la pedrera, al costat del penal.

1884, la lluita de Saturnino Bellido per la fi del treball forçat en les obres del port obté èxit. S'inicien diverses reformes estructurals en ambdós penals.

1906, els presos del penal del Miracle són enviats al castell de Sant Ferran de Figueres i el penal passa a ser inactiu. Poc després el penal de la Pedrera també deixa de funcionar.

2 LA VIGILÀNCIA

La qüestió de la vigilància sembla ser que mai va resoldre's satisfactòriament. La falta constant de diners i el nombre canviant de presoners provocaren força aixecaments i desercions. Els primers penats que arribaren foren vigilats pel batalló suís Gall Ruttiman, quan aquests marxaren a la Seu d'Urgell per la guerra amb França, se n'ocuparen tretze paisans de Tarragona. A partir de l'any 1796, quan passaren al convent dels trinitaris, un grup de militars fou designat per a la vigilància, tant a obres com a presidi. Els capatassos i caps de vara també ajudaren en la tasca disciplinària. Les xifres foren variables al llarg dels anys, aproximadament es comptava un vigilant per cada 7-9 penats.

3 L'ALLOTJAMENT DELS PRESIDIARIS

La posada en marxa dels treballs portuaris el 1790 feu plausible la necessitat d'alguns canvis en el projecte presentat pel capità Juan Ruiz de Apodaca. La decisòria va venir acompanyada de la demanda de presos per donar suport a les obres. L'abril de 1792 arribaren els primers i se'ls allotjà a dues quadres del Castell del Patriarca. L'augment d'efectius militars a la ciutat obligà l'habilitació de l'antic convent dels trinitaris com a nou presidi. Uns anys després, l'arribada de més confinats impulsava la construcció del Penal de la Pedrera. Fins hi tot, arribats a la xifra de 800, el 1856 s'habilità temporalment l'església del convent de Sant Francesc.

4 L'ALIMENTACIÓ I EL VESTUARI

El manteniment dels presos va estar a càrrec de la Reial Hisenda, la Junta Protectora de les Obres del Port i l'Ajuntament de Tarragona. Aproximadament el cost diari per cada presidiari era d'un ral de billó. El servei de provisió d'aliments i vestuari es feia per licitació. A l'entrar al presidi cada penat obtenia la seva roba i els utensilis per menjar. L'horari de les menjades anava molt lligat a la jornada laboral, mentre els dies que es treballava es menjava tres cops, els festius solament dos. L'aliment predilecte era la sopa matutina, servida des de les cantines arrendades. Era feta amb arròs, fideus, faves i verdura. Els documents incideixen constantment en l'efecte de la falta de diners sobre aquests dos aspectes tant quotidians de la vida dels presidiaris.

5 L'ASSISTÈNCIA SANITÀRIA

L'assistència sanitària es donava a l'hospital de Sant Pau i Santa Tecla i estava a càrrec de la Junta d'Obres del Port. La documentació de l'època mostra els continus problemes de la Junta per sufragar les despeses. Per aquest motiu i també per dictamen de l'Ordenança general de presidis de 1834, l'any 1845 es bastí una infermeria al penal de la Pedrera per atendre les assistències menors. El furrier era l'encarregat d'emplenar el quadern d'altes i baixes i de controlar les depeses, tant de la infermeria com de l'hospital. El subministrament d'utensilis i medicaments es feia per licitació i se n'encarregava la *Dirección General de Beneficiencia, Sanidad y Establecimientos Penales*.

6 ELS TREBALLS

La jornada laboral dels presidiaris era marcada pel to d'una campana. Es treballava de set a deu hores segons la claror diürna. Cada nit, el director de les obres elaborava una llista dels presos que sortirien a l'endemà, els assignava tasques i grups de treball. Principalment hi va haver tres zones de treball: el port, la pedrera i els tallers. Però l'esforç d'aquests homes no sempre es dirigí al port, també van treballar en altres obres urbanes, com la construcció i enderrocament de fortificacions i l'arranjament de carrers i carreteres. Alguns exemples són l'enderrocament de la muralla de Sant Joan, que separava la part alta i baixa de la ciutat, i la construcció de la carretera Amàlia, que anava de Reus al port de Tarragona.

Port. Les tasques en aquest sector comprenien: obra nova, conservació i dragatge. Per a l'obra nova arribava molta pedra de la pedrera, transportada amb carros i carretes, a vegades ajudats de mules, o amb el sistema burro. L'any 1861 s'establí un sistema de vagonetes.
Pedrera. En un primer moment fins que no s'introduïren sistemes mecanitzats, l'explotació es feia a mà amb la maceta, l'escoda, el cisell o el punter. Es picava la capa superior de la terra i quan quedava la roca a vista es posaven les barrinades i es feien explotar.

7 LA FI DEL TREBALL FORÇAT - LA FI DELS PENALS

La Junta d'Obres del Port de Tarragona resolia al maig de 1884 la fi del treball dels presos, sota consideració que la utilització del presidi era un anacronisme conservat pel costum que feia més cares les obres que si es portaven a terme amb operaris contractats. El 30 de juliol següent la decisió es va transmetre al rei. I finalment el 13 d'octubre es feia pública l'ordre que posava fi als treballs amb presidiaris. Els penals funcionaren fins a principis de segle XX, quan es decidí traslladar tots els confinats al castell de Sant Ferran de Figueres. De mentre, el grup fou ocupat en diversos tallers que s'implementaren als mateixos edificis penitenciaris, on es feien joguines, sabates i objectes de vímet i cànem, entre altres.

7 LA FI DEL TREBALL FORÇAT - LA FI DELS PENALS